

O'ZBEK TURIZMIDA QASHQADARYO TURIZM SALOHIYATI

Choriyev Jo'rabek
Qo'qon Universiteti talabasi,
Umarov Omonjon
Qo'qon Universiteti o'qituvchisi

Annotatsiya: Qashqadaryo viloyatining turizm salohiyati— O'zbekiston Respublikasidagi tarixiy obidalar hamda rekreatsion resurslar imkoniyatlariga ega bo'lgan hududdir. Ushbu tezisdan aynan Qashqadaryo viloyatining turizm salohiyati keltirib o'tilgan hamda xulosa muallif tomonidan bayon etilgan.

Kalit so'zlar: tarixiy ob'ektlar, dam olish maskanlari, agroturizm, obida, festival

Qashqadaryo viloyatida Respublikadagi jami tarixiy obidalarining 17,76% joylashgan. Qashqadaryo viloyatida bugungi kunda 1 ming 468 madaniy meros obyekti ro'yxatga olingan bo'lib, ularning 1 ming 189 tasi arxeologiya, 208 tasi arxitektura, 43 ta monumental yodgorliklar, 34 tasi diqqatga sazovor joylar[1] hisoblanadi. "O'zbekiston Respublikasida ichki va ziyorat turizmini yanada rivojlantirish chora tadbirlari" to'g'risidagi 2021-yil 9-fevral sanasidagi PF-6165 son Farmoning 9-bandiga muvofiq Qashqadaryo viloyatida turizmni rivojlantirish va infratuzilmani yaxshilash maqsadida Qashqadaryo viloyati hokimligi byudjetdan tashqari 200 mlrd so'm mablag' ajratilgan. Qashqadaryo viloyatida tarixiy obidalar soni asosan Shahrisabz, Qarshi va Kitob tumanlarida ko'p uchraydi. Shahrisabz shahri UNESCO butun jahon ma'daniy merosligiga kiritilgan. Qashqadaryo viloyatida o'zining uzoq o'tmishiga ega ekanligi sabab tarixiy obidalar soni va ilmiy yangiligi turfa xillikni tashkil etadi. Qashqadaryo viloyatida tarixiy obidalar soni hududlar kesimida turlicha hisoblanadi. Bugungi kunda viloyatda 48 ta mehmonxona, 194 ta mehmon uylari, 16 ta hostellar turistik qatlam uchun xizmat ko'rsatmoqda. Hududda 17 ta yirik turistik ob'ektlar mavjud bo'lib, yil davomida 700 mingdan ortiq turistlarni o'zida qabul qiladi. Ma'lumot uchun, Qashqadaryodagi "Varganza" qishlog'i viloyatdagi birinchi agroturizm qishlog'i hisoblanadi. Bu yerda 2019-yilda birinchi marta "Anor" xalqaro agroturizm festivali bo'lib o'tgan va qishloqqa "agroturizm qishlog'i" maqomi berilgan. Qashqadaryo viloyatining Kitob tumanidagi "Bashir" qishlog'i turizm qishlog'iga aylantirilmoqda. "Hazrati Bashir" ziyoratgohi aynan shu qishloqda joylashgan. Qayd etish lozimki, 2022-yilda "Hazrati Bashir" ziyoratgohiga 400 000 nafardan ortiq mahalliy va xorijiy turist tashrif buyurgan. Ushbu maskan nafaqat betakror tabiati, balki o'ziga xos tarixi bilan ham e'tibor jalb qilib keladi.

Qashqadaryo O'zbekistondagi o'zining go'zal tabiati, tarixiy obidalari va madaniy merosi bilan mashhur hududdir. Bu yerda Shahr-i Sabzning qadimiy xarobalari, Nurota tog'larining tabiiy issiq buloqlari, Gulkam kanyonining manzarali sharsharalari, Kasbi shaharchasining an'anaviy hunarmandchiligi kabi sayyohlar uchun keng ko'lamlı diqqatga sazovor joylar mavjud. Oqsaroy — Shahrisabzdagi me'moriy yodgorlik (1380—1404). Amir Temur qurdirgan. Shaharning shim.sharqidagi bosh maydonda joylashgan. Bir za-monlar muhtasham, xashamatli bo'lgan bu saroyning bizgacha yemirilib, haroba holga kelgan ulkan peshtog'i, ikki chekkasidagi minorasi, saroy poydevorining bir qismigina saqlangan. Oqsaroyning hozirgi ko'rinishi ham salobatli va go'zaldır. Bu salobatlılik va go'zallikka

g'ishtlarning yaxlit bo'lib ko'rinishini ta'minlash — old va shim. de-ovor yuzasini sirkor parchinlar bilan bir tekisda ishlash tufayli erishilgan. Peshtoq ravog'ining eni 22,5 m, balandligi 40 m, umumiy balandligi 50 m dan oshadi. Peshtoq minorasi ichidagi aylanma zina orqali yuqoriga chiqilgan. Ulug'bek Mirzo otasi Shoxrux Mirzo nomidan qurdirgan (1434-1435). Peshtoq ravog'ida ularning nomlari va qurilish vaqti bitilgan tarixiy yozuvlar saqlangan. Ko'k gumbaz masjidi Dorut-tilovat ansambli tarkibidagi asosiy jome masjid hisoblanadi. So'nggi yillarda O'zbekiston hukumati iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish va yangi ish o'rinlari yaratish strategiyasi doirasida Qashqadaryo va mamlakatimizning boshqa hududlarida turizmni rivojlantirishga qaratilgan sa'y-harakatlarni amalga oshirmoqda. Ayniqsa, Qashqadaryo turizmi mintaqaga sayyohlarni jalb etish va O'zbekistonning umumiy turizm industriyasiga hissa qo'shishda muhim ahamiyat kasb etishi kutilmoqda. Qashqadaryoga turistlar borishini 10 sababi mavjud.

1. Oqsaroy ziyoratgohi: Shahrisabz tumanidagi Sohibqiron Amir Temur davrida qurilgan me'moriy yodgorlik (1380-1404). Shahar bosh maydonida joylashgan. Uning old tarafida Amir Temur haykali bunyod etilgan. Bir zamonlar muhtasham, xashamatli bo'lgan bu saroyning bizgacha yemirilib, xaroba holga kelgan ulkan peshtoqi, ikki chekkasidagi minorasi, saroy poydevorining bir qismigina saqlangan. Oqsaroyning hozirgi ko'rinishi ham salobatli va go'zaldir. Peshtoq ravog'ining eni 22,5 metr, balandligi 40 metr, umumiy balandligi 50 metrdan oshadi. Peshtoq minorasi ichidagi aylanma zina orqali yuqoriga chiqilgan. Devonxona peshtog'ida arslon va quyosh tasviri va Temur davlatining uch halqa shaklidagi nishoni bo'lgan. Oqsaroy devorlaridagi ranglar jilosi, tarixiy, falsafiy va diniy mavzudagi, kufiy, suls yozuvlari, koshinkori bezaklar, naqshlarning o'zaro uyg'unligi binoga ajoyib va sehrli mazmun bag'ishlagan. Ranglarning oy yorug'ida jilolanib oqarib ko'rinishidan bino "Oqsaroy" deb nomlangan. Saroyning o'ziga xos xususiyatlaridan biri-tom tepasiga ishlangan hovuzdir. Bu yodgorlikni ko'rish uchun har yili dunyoning turli burchaklaridan minglab sayyohlar keladi.

2. Mirzo Ulug'bek nomidagi xalqaro kenglik stansiyasi: Kitob tumani Xalqaro parallelda (39 gradus 08 minut) o'tuvchi yagona aholi yashaydigan joy. Bu hududda jahonda sanoqli kenglik rasadxonalaridan biri qurilgan. Ushbu rasadxonada ko'plab yangi sayyoralar kashf etib kelinmoqda.

3. Langar ota ziyoratgohi: Istiqloq yillarida ta'mirlanib, ziyoratchilar bilan gavjumlashgan Hazrati Langar ota ziyoratgohi Langar ota qishlog'ida joylashgan. Dengiz sathidan salkam 1000 metr balandlikda, XVI asrning oxiri XVII asrning boshlarida Ashtarxoniyalar davlati hukmdorlari tomonidan barpo etilgan qo'sh maqbara Shayx Abul Hasan Ishqiya avlodlari Langar ota shayxlari maqbarasidir. Shiftdagi rangdor naqshlarda Sohibqiron Amir Temur bayrog'idagi "Abadiy hayot" ramzi shakllari naqshlangan. Shuningdek, Sulton Vayisdan qolgan ming yillik chinor va ul zotga daxldor Hukaktosh-Teshiktoshga chiqib, shifobaxsh Boshmanbuloq suvidan ichish mumkin.

4. Dinozavr izi: Hisor qo'riqxonasi yaqinidagi Qal'ai Sheron soyining tugash qismida baland ko'kimtir tosh qoyada Yura davriga oid 190-195 million yil avval yashagan 31 ta dinozavr izi mavjud.

5. Amir Temur g'ori : Markaziy Osiyoda chuqurligi va uzunligi jihatidan yagona bo'lgan g'or. Rivoyatlarga ko'ra, Sohibqiron Amir Temur o'zining otliq lashkari bilan ushbu g'orda bir

muddat dushman xavfidan saqlangan. Uzunligi 870 metr, kengligi 7-10 ba'zi joylarda 100 metrgacha yetadi. G'orning shiftlarida uzunligi 1,5-2 metr keladigan tabiat mo'jizasi - stallaktit (sumalak) lar mash'ala yorug'ida kamalak ranglarida jilolanadi.

6. Tandir go'sht: Qashqadaryoning eng mashhur va mazali taomi. Chapani va mehmondo'st qashqadaryoliklar kelgan mehmonni albatta, tandir go'sht bilan siylashadi. Haqiqiy tan madori bo'lmish bu taomning laziz ta'mi bir umrga og'zingizda qolishi turgan gap.

7. Suvtushar mo'jizaviy sharsharasi: Tabiatning go'zal in'omi hisoblanmish bu sharsharaning balandligi 84 metr. Dengiz sathidan 2 ming 100 metr yuqoridagi ulkan tosh qoyadan tushadigan suv parchalari go'zal qizni eslatadi. Shiddatli oqimdagi suv ko'pirib oppoq tusga kiradi. Shuning uchun mahalliy aholi uni "Sutshari" deb ham ataydi.

8. Tohir-Zuhra maqbarasi: G'uzor tumanida joylashgan ushbu maqbara buyuk muhabbat egalari Tohir va Zuhra tegishli. Bu ikki sevishganning muhabbat afsonasi tillarda doston bo'lgan. Ziyoratgohda nafaqat shu hududda yashovchi yigit-qizlar, balki diyorimizning turli burchaklaridan, hattoki, qo'shni respublikalardan tashrif buyurganlarni, kelin-kuyovlarni uchratish mumkin. Yurtdoshlarimiz, ayniqsa, yosh-yalanglar ko'nglida chin muhabbat timsoli bo'lmish Tohir va Zuhra nisbatan ehtirom tuyg'ulari jo'sh urishi tabiiy. Chunki chin muhabbat qissasiga nisbatan qiziqish hech qachon so'nmaydi.

9. "Lochin" oromgohi: Dunyo mo'jizalarini tomosha qilish uchun, davlatlar bo'ylab sayohatga o'tlanish shart emas. Shahrisabzdagi "Lochin" dam olish maskanida ularning barchasini ko'rish mumkin. Parijdagi Eyfel minorasi, Rimdagi Kolizey binosi, yunonlarning Artemida ibodatxonasi, Hindistondagi Toj mahal, Samarqanddagi Registon va boshqa shu singari obidalarining nusxasi oromgohda bunyod etilgan. Ularning haqiqiyliklaridan yagona farqi o'lchamida xolos.

10. Chiyali bozori: Chiroqchi tumani o'zining Chiyali (Payshanba) bozori hamda "yaxna" taomi bilan mashhur. Chiyali bozori haqda eshitmagan kishi bo'lmas kerak. Hatto asarlarda ham uning dovrug'i tilga olingan. Har yakshanba kuni bo'ladigan bozor o'z davrida kamyob tovarlarning mo'l-ko'lligi bilan mashhur bo'lgan. Barcha viloyatlardan xaridorlar kelib, bozordan o'zlari uchun kerakli narsalarni xarid qilishadi.

Zamonaviy turistik joylardan biz Qarshi shahrida joylashgan Qarshi ko'prigini misol keltirishimiz mumkin. Qarshi ko'prigi - Qashqadaryo ko'prigi Qarshi shahri hududidan oqib o'tgan Qashqadaryo daryosi ustida qurilgan, shaharni ikkala qismini bir-biri bilan bog'laydigan ko'prik. Qarshi shahri ramzlaridan biri. Vazirlar Mahkamasining tegishli qarori bilan Moddiy madaniy merosning ko'chmas mulk obyektlari milliy ro'yxatiga kiritilgan. Oxirgi marta 2016-yil ta'mirdan chiqqan. Bu yerda asosan yoshlar tashrif buyuradi. Kechki sayr uchun qulay joylardan biri deb takidlab o'tsak ham bo'ladi.

Xulosa o'rnida shuni aytish mumkinki Qashqadaryo O'zbekistonning xilma-xil tarixiy obidalari, go'zal tabiati va madaniy merosi bilan har yili ko'plab sayyohlarni o'ziga jalb etuvchi hududdir. Viloyatdagi tarixiy obidalarining aksariyati Shahrisabz, Qarshi va Kitob tumanlarida joylashgan bo'lib, Shahrisabz YuNESKOning Jahon madaniy merosi ro'yxatiga kiritilgan. Viloyatda turizm sohasi yaxshi rivojlangan bo'lib, 48 ta mehmonxona, 194 ta mehmon uyi va 16 ta hostel tashrif buyuruvchilarga xizmat ko'rsatadi. Qashqadaryo o'zining agroturizmi bilan ham mashhur, Varganza qishlog'i mintaqadagi birinchi agroturizm qishlog'i hisoblanadi.

O'zbekiston hukumati iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish, yangi ish o'rinlari yaratish maqsadida Qashqadaryo va mamlakatimizning boshqa hududlarida turizmni rivojlantirishga harakat qilmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. "Moddiy madaniy merosning ko'chmas mulk obyektlari milliy ro'yxatini tasdiqlash to'g'risida O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 4-oktabrdagi 846-sonli qarori". Lex.uz (4-oktabr 2019-yil)
2. "Qarshi shahrining 8 ta qadimiy me'moriy yodgorliklari". uzbekistan.travel. 2022-yil